

Jane Austen: Emma | Maailmankirjat

LIISAMARI SEPPÄLÄ

“Emma Woodhouse oli kaunis, älykäs ja rikas; hänellä oli viihtyisä koti ja onnellinen luonne; hänessä tuntuivat yhtyvän elämän parhaat lahjat. Hän oli elänyt miltei kaksikymmentä vuotta minkään häntä sanottavasti häiritsemättä tai suuttuttamatta.”

Näin alkaa Jane Austenin romaani *Emma*. Kirjan alku ei lupaa ristiriitaa eikä konfliktia, jonka perustalle kertomuksen juoni rakentuisi. Austen osaa kuitenkin kuljettaa Emman tarinaa lähes viisisataa sivua, vaikka päähenkilö onkin näin lähellä täydellistä. Emman ympärille rakentuu koko Highburyn värikäs seurapiiri, sen pienet ja suuret uutiset, sen huolellisesti ja yksityiskohtaisesti kuvatut henkilöt.

Romaanin alussa Emma pohtii naimisiinmenoa näin: “Minun täytyisi kohdata joku kaikkia ennen kohtaamiani paljon etevämpi, ennen kuin joutuisin siihen kiusaukseen”. Se, jolle romaanin loppuratkaisu on selvä tietää, että näin ajatellessaan Emma erehtyy. Emma tulee menemään naimisiin sellaisen miehen kanssa, jonka hän on tuntenut koko elämänsä. Mutta ei huolta, Emma tulee erehtymään romaanissa vielä monta kertaa. Useimmiten kuitenkin Emma itse huomaa erehdyksensä.

Austenin realismia kuvaa lause: “varakas yksinäinen nainen on aina kunnioitettu ja voi olla yhtä järkevä ja miellyttävä kuin kuka muu tahansa”. Austen on niin monessa romaanissaan käsitellyt rikkautta ja köyhyyttä (lyhyimminkin ja iskevimminkin vuositulojen avulla) ja kuvannut epäedullisessa asemassa olevien nuorten naisten mahdollisuuksia avioliittomarkkinoilla. Myös Austenin kuvaamassa maailmassa siis köyhä vanhapiika on huomattavasti heikommissa tilanteissa kuin ilman taloudellisia huolia elävä ikääntynyt nainen.

Yksinäinen ihminen suhtautuu myös kirjeisiin eri lailla, kuin perheellinen. “En rohkene toivoa koskaan pääseväni samanlaiseen asemaan kuin te, niiden pariin, joita eniten rakastan, ja niinpä en voi myöskään odottaa, että vanheneminen sinänsä tekisi minut välinpitämättömäksi kirjeille”. Näin puhuu kirjan kiistatta ylevin nainen, nimittäin Jane Fairfax, joka soittaa ja laulaa paremmin kuin Emma ja jonka luonteessa on herra Knightleyn mielestä vain yksi vika: hän ei ole avoin.

“Aika tavallisesti vähentää mielenkiintoa niitä suhteita kohtaan, jotka eivät kuulu jokapäiväiseen elämäämme” sanoo John Knightley (herra Knightleyn pikkuveli). Hän painottaa näin perhe-elämän ja läheisten ihmissuhteiden merkitystä. Austen kuvaa harvoin onnellista avioelämää. Austenin vahvuutena on ennemminkin hänen kykynsä kuvata ne tapahtumat, jotka johtavat miehen ja naisen molemminpuoliseen yhteisymmärrykseen. Emmaassa Austen pääsee lähimmäksi onnellisen perhe-elämän kuvausta, kun hän (hyvin lyhyesti tosin) kertoo herra ja rouva John Knightleyn elämästä. Isabella “joka eli elämänsä niiden parissa, joita palvoi, mieli tulvillaan heidän hyveitään ja sokeana heidän vioilleen sekä aivan viattoman ututterana, hyvin olisi kelvannut aidon naisellisen onnen esikuvaksi”. Auste-

nin kuvaamassa maailmassa oikean puolison valinta on tärkeä, jollei jopa kaikkein tärkein onnen edellytys. John Knightley ei ehkä ole tarpeeksi ylevä ollakseen romaanin sankari, mutta hänen vaimonsa rakastaa häntä ja on onnellinen viiden lapsen äiti.

“Siellä oli myöskin ihanaa kateenkorvamuhennosta ja parsaa, jotka ensin tuotiin pöytään, mutta kunnan herra Woodhouse oli sitä mieltä, että parsaa ei ollut tarpeeksi keitettyä ja lähetti kaiken jälleen ulos”. Emmen isää kuvataan paljon. Herra Woodhouse huolehtii siitä, ettei kukaan syö epäterveellisesti tai vilustuta itseään. Emmen isästä tulee mieleeni *Ylpeyden ja ennakkoluulon* sankarittaren Elizabeth Bennetin äiti. Molemmat persoonat ovat herkullisesti kuvattuja, tosin herra Woodhousesta pidetään enemmän. Entä mitä opimme lauseesta: “puoli tuntia kestävä yhtäjaksoinen selostus kaikista niistä pienistä asioista, joista elämän päivittäinen onni riippuu, oli kummankin ilona”?

Emma on hyvin läheinen entisen kotiopettajansa, rouva Westonin kanssa. Heidän läheisyytensä kuvataan heidän keskustelujensa kautta: he jakavat niin pienet kuin suuretkin asiat toistensa kanssa. He tapaavat tarpeeksi usein keskustellakseen myös arkipäiväisistä yksityiskohdista, elämän triviaaleista sattumuksista ja päivittäisistä ajatuksista.

“On muuan asia, Emma, jonka mies aina voi tehdä, jos vain haluaa, ja se on hänen velvollisuutensa – ei juonitellen ja mutkitellen vaan voimalla ja päättäväsyydellä”

Näin herra Knightley osoittaa olevansa romaanin kunnioitettavin mies ja todellinen, itseoi-keutettu sankari. Herra Knightley on niin monessa suhteessa Emmaa ylempi, että nyky-*lukijalle* asetelma on ehkä jopa hiukan häiritsevä. Emma toivoo, että “hänenstä voisi tulla sen miehen arvoinen, jonka aikeet ja arvostelukyky aina olivat niin suuresti ylittäneet hänen omansa”. Olisipa Emmassa edes vähän Elizabeth Bennetin ominaisuutta ilkkurisesti kiusoitella rakastamaansa herra Darcya!

En voi olla ajattelematta *Ylpeyttä ja ennakkoluuloa* silloinkin, kun Emma tutustuu Donwelliin, herra Knightleyyn kotiin. Vaikka Pemberley on ilmeisesti tilana ainutkertaisempi ja suurel-*lisempi* kuin Donwell, on kuitenkin myös Emmalle (kuten Elizabethillekin) miehen kodissa vieraileminen ensimmäinen askel kiintymyksen muodostumisessa.

“Hän ei varmastikaan omaa aitoenglantilaista hienotunteisuutta toisten ihmisten tunteita kohtaan”. Näin arvioi herra Knightley Frank Churchillia. Frank Churchill on “ritarillinen nuori mies, joka näytti rakastavan ilman tunteita ja olevan kohtelias ilman hyväntahtoi-*suutta*”.

Austenin romaaneissa käsitykset ihmisistä muodostuvat pienten seuraelämän yksityiskoh-*tien* kautta. Ilmeet, eleet, pienet lauseet, jopa katseet ovat merkityksellisiä. Ei suinkaan ole toivottavaa olla “liiaksi innoissaan ollakseen hyvin tarkkanäköinen, liian puhelias halutak-*seen* muiden puhuvan”.

Emmassa herra Knightley on lopullinen puntari, se jonka mielipide ratkaisee kaiken, lopulta myös Emmen mielipiteen. Sen ainoan kerran, kun Emma itkee, kyynelien saa aikaan herra Knightley torumalla Emmen käyttäytymistä neiti Batesia kohtaan: “Emma tunsikin kyynelten valuvan pitkin poskiaan miltei koko matkan kotiin, eikä hän huolinut niitä hillitä, ne kun olivat ylen harvinaisia”. On totta, ettei Emmen luonteeseen kuulu itkeminen. Kaksikym-

mentäyksivuotias nainen on kuitenkin tarpeeksi kypsä itkemään silloin, kun on itkemiseen aihetta.

“Harvoin tapahtuu sellaista, missä ei olisi jotakin hiukan salattua tai hiukan väärinkäsitettyä. Mutta milloin, kuten tässä tapauksessa, tunteet ovat aidot, vaikka käytös käsitetäänkin väärin, sillä ei ole suurta merkitystä”.

Moni meistä on varmaankin tuntenut ihmisen, jonka sanojen hyväntahtoisuuteen voi aina luottaa. Jos joskus tulee mieleen joku negatiivinen ajatus, on tarkistettava asia, sillä kyseessä on varmasti väärinkäsitys. Tällaiset ihmissuhteet ovat harvinaisia aarteita ja lainaus onkin yksi ilmaus Emman ja herra Knightleyn yhteisymmärryksestä. Heidän kanssakäymisessään on “totuudellisuuden ja vilpittömyyden kauneutta”.

Luulin, että Emman ja herra Knightleyn välillä ei ole salaisuuksia tai valheita lainkaan, kunnes tuli esiin Harrietin, Emman ystävättäreensä liittyviä seikkoja. Emmakin helpottui, kun ne selvisivät nopeasti ja kaikkia tyydyttävästi, koska “On niin onnellista, kun hyvät ihmiset joutuvat yhteen – ja niin aina käy”.

Onko totta, “että sattuma ja olosuhteet (toissijaisesti) johtivat ihmisten kohtaloita?”.

Austenin *Emmasta* puuttuu kokonaan uskonnollinen pohdiskelu: hänen sankarittarensa ei rukoile. Sekä *Emmassa* kuten *Ylpeydessä ja Ennakkoluulossakin* on sen sijaan pappi, jolle lukijankin on pakko hymyillä. *Emmassa* herra Elton saa kuitenkin lopulta vihkiä Emman.

“Kokonaan ilman tanssiakin voi kyllä elää”. Näin alkaa luku, joka kokonaisuudessaan käsittelee tanssiaisten järjestämistä. Lukijalle ei aivan kokonaan selviä, miksi herra Knightley ei yleensä tanssi. Herra Darcykaan ei tanssinut, jos ei ollut tarpeeksi viehättävää kumppania, mutta herra Knightley vie jalomielisesti tanssiin Harrietin, jota herra Elton tuskallisesti nöyryyttää. (Ja taas herra Knightley saa tilaisuuden osoittaa huomaavaisuutta).

“Luulen, että juuri ihmisen oma mieliala luo onnen ja suurimman ihastuksen”. Nykyään sanottaisiin, että asenne ratkaisee. Ihminen pystyy itse näkemään asiat haluamallaan tavalla ja vaikuttamaan omaan olotilaansa.

Olen kirjoittanut romaaniini vuosiluvun 1990. Kirjani kannessa lukee: maailman suurromaaneja. Olen lukenut teoksen moneen kertaan ja nähnyt elokuvankin useasti. Vaikka pidänkin Austenin teoksista eriten *Ylpeydestä ja ennakkoluulosta*, niin silti myös *Emma* jaksaa kiinnostaa minua ja se pystyy liikuttamaan tunteitani. *Emmakin* kestää aikaa. Sen lisäksi, että se kestää minun lukemiseni, se kestää myös minua seuraavien sukupolvien lukukerrat. Kun aloitin *Emman* lukemisen, muistin kyllä, miten tarina päättyi, mutten muistanut miten tapahtumat kehittyivät. En muistanut edes, keneltä Jane Fairfax sai soittokoneen. Lukiesani aika unohtui ja keskityin romaaniin kokonaisvaltaisesti. Romaanin lopussa ryhdyin hidastamaan lukemistani ja harmittelemaan sitä, että nautinto kohta loppuisi.

Jane Austen *Emma*, Werner Söderström Osakeyhtiö, s 462 Suom. Aune Brotherus